

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 02, февраль

QALQONSIMON BEZ KASALLIKLARI

Toshqulov Javohir Husniddin o'g'li

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti
tibbiyot fakulteti davolash ishi yo'nalishi

2-kurs talabasi;

Termiz Shahar Faravon massivi 34-dom 3-uy,

e-mail: toshqulovjavohir05@gmail.com

Ilmiy rahbar: Kibriyev Bexruz - Termiz iqtisodiyot
va servis universiteti Tabiiy fanlar kafedrasida o'qituvchisi.

Annotatsiya

Qalqonsimon bez organizmning muhim endokrin bezlaridan biri bo'lib, moddalar almashinuvi, energiya ishlab chiqarilishi va ko'plab fiziologik jarayonlarni tartibga solishda asosiy rol o'ynaydi. U tiroksin (T4) va triyodtironin (T3) kabi gormonlarni ishlab chiqarib, hujayralarning o'sishi, rivojlanishi hamda metabolizmini boshqaradi. Qalqonsimon bez faoliyatining buzilishi organizmda turli kasalliklar – gipotiroidizm, giperterioz, Hashimoto tireoiditi va Basedov kasalligi kabi patologiyalarga olib kelishi mumkin. Shu sababli, ushbu bezning sog'lom ishlashini ta'minlash uchun to'g'ri ovqatlanish, yod balansini saqlash va muntazam tibbiy ko'rikdan o'tish muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Qalqonsimon bez, tiroksin (T4), triyodtironin (T3), gormon, gipotiroidizm, giperterioz, hashimoto tireoiditi, jabra xaltachasi, pastki arteriyalar, kalsitonin, termoregulyatsiya, bosh miya.

THYROID DISEASES

Termiz University of Economics and Service

Faculty of Medicine

2nd year student Tashkulov, son of Jawahir Husniddin;

34-dom, 3rd house, Faravan massif, Termiz city,

e-mail; tashkulovjavohir05@gmail.com

**Scientific leader; Kibriyev Bekhruz - Termiz economy
and a teacher of the Department of Natural Sciences of Servis University.**

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 02, февраль

Abstract

The thyroid gland is one of the important endocrine glands of the body and plays a key role in the regulation of metabolism, energy production and many physiological processes. It produces hormones such as thyroxine (T4) and triiodothyronine (T3), which control the growth, development and metabolism of cells. Dysfunction of the thyroid gland can lead to various pathologies in the body - hypothyroidism, hyperthyroidism, Hashimoto's thyroiditis and Basedov's disease. Therefore, to ensure the healthy functioning of this gland, proper nutrition, maintenance of iodine balance and regular medical examinations are important.

Keywords. Thyroid gland, thyroxine (T4), triiodothyronine (T3), hormone, hypothyroidism, , hyperthyroidism, hashimoto's thyroiditis, gallbladder, lower arteries, calcitonin, thermoregulation, brain.

ЗАБОЛЕВАНИЯ ЩИТОВИДНОЙ ЖЕЛЕЗЫ

Термин Экономика и Университет обслуживания
Медицинский факультет медицинского факультета
2 -й год студент Тохулов Джавохир Хусниддин Сын;
Termez City Farafon Artivi 34th Dom 3,
Электронная почта; toshqulovjavohir05@gmail.com

Научный руководитель Кибриев Бехруз - Термезское хозяйство;
и преподаватель кафедры естественных наук Сервисного университета.

Аннотация

Щитовидная железа является одной из важных эндокринных желез организма, играет ключевую роль в метаболизме, производстве энергии и регуляции многих физиологических процессов. Он управляет гормонами, такими как тироксин (T4) и трибидирсинин (T3), управляет ростом, развитием и метаболизмом клеток. Нарушение активности щитовидной железы может привести к патологиям, таким как лицемерный, гипертериоз, гипертериоз, хашимоториодит и основанный на основе. Следовательно, важно обеспечить здоровую работу этой железы, йод баланс и провести регулярное медицинское обследование.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

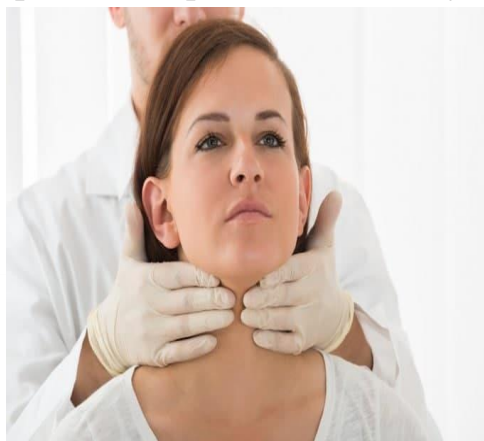
SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 02, февраль

Ключевые слова: Щитовидная железа, тироксин (Т4), тестирование (Т4), гормон, гипотизмизм, гормон, хашито -тиреоидит, Гартери, балдеритт, термоконоргуляция, церебральный.

Qalqonsimon bez — odam va hayvonlarning ichki sekretiya bezi. Qalqonsimon bezning rivojlanishi homilalik davrida boshlanib, bola 1 yoshga yetganda uning vazni 1—2 g ni tashkil etadi, o‘shish jarayonida u kattalashib 20—22 g gacha yetadi. Qalqonsimon bez embrion jabra xaltachasi epiteliysidan rivojlanadi. Qalqonsimon bez odam embrioni taraqqiyotining 8—9 oyida to‘liq shakllanib, gormon ajrata boshlaydi, u bo‘yinda, hiqildoq tog‘aylari sohasida joylashgan; 2 palla va bo‘yinchadan iborat. Qalqonsimon bezni bir juft yuqori va bir juft pastki arteriyalar qon bilan ta‘minlaydi, simpatik va parasimpatik nerv tolalari innervatsiya qiladi. U organizmda modda va energiya almashinuvi regulyatsiyasida ishtirok etuvchi yodli gormon tiroksin (T4), triyodtironin (TZ) va tireokaltsitonin ishlab chiqaradi. Qalqonsimon bez funksiyasini markaziy nerv sistemasi, faoliyatini esa gipofiz bezi boshqaradi.

Gipofizning tireotrop gormoni Qalqonsimon bez funksiyasi va rivojlanishini kuchaytiradi. Organizmda Qalqonsimon bezning ahamiyati juda katta, u bosh miya faoliyati, moddalar almashinuvi, suyak o‘shishi, immun sistemalar, jismoniy va aqliy rivojlanish, jinsiy yetilish jarayonlari, adaptatsiya va boshqalar reaksiyalarni ta‘minlaydi. Bu bez faoliyatining buzilishi buqoq, gipotireoz, gipertireoz va boshqalar kasalliklarga olib keladi. Qalqonsimon bez ishlab chiqaruvchi Kalsitonin gormoni qondan ortiqcha Ca ni olib suyaklarga yuborilishini taminlaydi.

Qalqonsimon bez kichik bo‘lsa-da, ammo juda muhim organdir. Organizmning ko‘plab muhim tizimlarining salomatligi uning ishlashiga bog‘liq. Hatto juda kichik kamchilik ham eng muhim organlarning ishiga jiddiy ta‘sir qilishi va kasalliklarni qo‘zg‘atishi mumkin. Qalqonsimon bezning holatini baholash vaqti keldimi yoki yo‘qligini tekshiring va quyidagi alomatlariga ehtiyot bo‘ling.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 02, февраль

Vazn o'zgarishi

Metabolizm tezligi qalqonsimon bezga ham bog'liq va shuning uchun uning ishidagi eng kichik o'zgarish darhol sezilarli bo'ladi. Qalqonsimon bez haddan tashqari faol bo'lsa, to'satdan va sezilarli darajada oz yoki hech qanday harakat qilmasdan vazn kamayishi mumkin. Agar, aksincha, bez odatdagidan ko'ra kamroq gormonlarni qonga chiqaradigan bo'lsa, shish boshlanadi va semirish kuzatiladi. Ikkala holatda ham shifokor bilan maslahatlashish zarur, agar kerak bo'lsa, qalqonsimon bezning ultratovush tekshiruvini o'tkazish zarur.

Uyquchanlik va charchoq hissi

Juda ko'p ishlash, yetarlicha dam ololmaslik qiynaydimi? Doimo uyquchanlik va yengil yumushlar ham charchatadimi? Xulosa chiqarishga shoshilmang: ehtimol bularning barchasi qalqonsimon bezning yaxshi ishlamasligidandir. Endokrinologlarning aytishicha, agar charchagan holda uyg'onish kuzatilsa, bu shifokorga borishdan darak beradi. Ehtimol, davolanishdan so'ng hammasiga o'z joyiga tushib ketar.

Termoregulyatsiya bilan bog'liq muammolar

Atrofdagilarning hammasi issiqdan aziyat chekayotgan bir vaqtda sovqotish yoki aksincha, sovuq mavsumda terlash. Bu qalqonsimon bezning normal faoliyati buzilganligini ko'rsatishi mumkin bo'lgan yana bir alomat.

Hayz davrining buzilishi va homilador bo'lmaslik

Ayollarning reproduktiv salomatligi endokrin tizim bilan bevosita bog'liq bo'lib, homilador bo'lish qobiliyati asosan qalqonsimon bezning yaxshi ishlashiga bog'liq. Sikldagi o'zgarishlar, og'ir davrlar, homiladorlik bo'la olmaslik – bularning barchasi endokrinolog bilan bog'lanish va qalqonsimon bezni tekshirish uchun sababdir. Gap shundaki, gipotireoz ovulyatsiya va hayz davrini boshqaradigan gormonlar ishlab chiqarishni to'xtatishi mumkin. Shuning uchun agar biror narsa noto'g'ri bo'lsa, qalqonsimon bezni tekshirish zarur.

Depressiya va tashvish

Agar qalqonsimon bez juda ko'p gormon ishlab chiqarsa, organizmning umumiy ritmi kuchayadi, asab tizimi stressni boshdan kechiradi va asabiylik hamda tashvishlanish kuzatiladi. Agar gormonlar juda kam bo'lsa, haqiqiy depressiya alomatlarini boshdan kechirish mumkin. Shunday qilib, agar tashvish yoki tushkunlik kuchaysa, ehtimol, psixiatrga qo'shimcha ravishda endokrinolog bilan uchrashish kerak.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 02, февраль

Teri va soch muammolari

Gipotireozning yana ikkita muhim belgisi soch to'kilishi va quruq teridir. Yozda ushbu alomatga duch kelishdan, ayniqsa ehtiyot bo'lish kerak. Gap shundaki, metabolizm bilan terlash ham kamayadi, buning natijasida teri kamroq namlanadi, quriydi va hatto tezroq suvsizlanadi. Shuning uchun bunday vaqtda krem va losyonlar yordam bermaydi, yaxshisi endokrinolog bilan maslahatlashgan ma'qul.

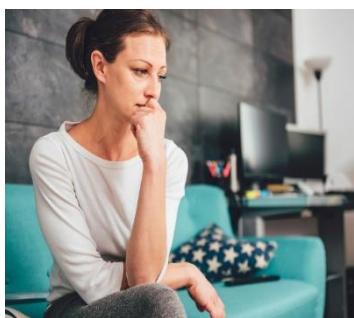
Qalqonsimon bez organizmning kichik, ammo juda muhim qismidir, u tanadagi ko'plab jarayonlarni tartibga soladi. Hatto miyaning normal ishlashi ham qalqonsimon bez faoliyatiga bog'liq. Shuning uchun organizmda eng kichik o'zgarish kuzatilsa ham shifokor bilan maslahatlashish juda muhimdir. Qalqonsimon bez faoliyatiga bog'liq bo'lgan ba'zi sezilmas alomatlar haqida gaplashamiz.

Uyqu bilan bog'liq muammolar

Agar hech qanday sababsiz uxlashda qiynalsangiz: uzoq vaqt uxlay olmay, kechasi uyg'onib ketsangiz yoki ertalab o'zingizni haddan tashqari charchagan holda his qilsangiz, bu qalqonsimon bezning haddan tashqari faolligi natijasi bo'lishi mumkin. Gap shundaki, qalqonsimon bez ishlab chiqaradigan T3 va T4 gormonlari asab tizimi faoliyatini haddan tashqari tezlashtirib, uyqusizlikka olib kelishi mumkin.

Uyqusizlikda samarali yordam beruvchi 10 ta maslahat

Bezovtalik

Doimiy tashvish va bezovtalik hissi qalqonsimon bez faoliyati buzilganining yana bir alomatidir. U ishlab chiqarishga mas'ul bo'lgan gormonlar darajasining oshishi miya faoliyatining kuchayishini, doimiy hayajonni keltirib chiqarishi mumkin.

Behuda xavotir va tashvishlardan qanday qutulish

mumkin?

Ichak faoliyati bilan bog'liq muammolar

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 02, февраль

Ichak faoliyati qalqonsimon bez holatiga bevosita bogʻliq. Gap shundaki, qalqonsimon bez gormonlari oshqozon-ichak trakti faoliyatini ham boshqaradi. Agar gormonlar yetarlicha ishlab chiqarilmasa yoki aksincha, koʻpayib ketsa, uning ish faoliyati buziladi. Shu sababli diareya yoki qabziyat kuzatiladigan boʻlsa, endokrinologga murojaat qilish va qalqonsimon bez ishlab chiqaradigan gormon darajasini tekshirtirish lozim.

Qorinda ogʻriq: Tez yordamga murojaat qilish zarurligini bildiruvchi 11 alomat Sochlarning siyraklashishi

Sochlar zaiflashib, qoshlar siyraklashsa, endokrinologga murojaat qilish kerak. Qalqonsimon bez gormonlarining yetishmasligi soch oʻsishi sikliga taʼsir qiladi, soch follikularini karaxtlik holatiga solib, oʻsish jarayonini toʻxtatadi.

Bahorda soch toʻkilishining 4 asosiy sababi

Koʻp terlash

Qalqonsimon bez faoliyatining haddan tashqari faol boʻlishining eng keng tarqalgan belgilaridan biri — bu ortiqcha terlashdir. Bu metabolizmni ragʻbatlantiradigan va energiya darajasini oshiradigan qondagi gormonlar darajasining koʻpayishi bilan bogʻliq.

Organizmning ratsionda yogʻ koʻp ekanidan darak beruvchi 5 belgisi

Vazn oʻzgarishi

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 02, февраль

Qalqonsimon bez faoliyati buzilishining yana bir klassik alomati sababsiz vazn ortishi hisoblanadi. Bez faolligi pasayganda, gormonlar yetishmasligi tufayli metabolizm susayadi va organizm kamroq kaloriyani energiyaga aylantiradi.

“Deyarli hech narsa yemasam ham, ozmayapman”.

Endokrinolog muammo nimada ekanligiga izoh berdi

Xotira bilan bog‘liq muammolar

Qalqonsimon bez yetarli darajada faol bo‘lmasa, miya faoliyati ham sekinlashadi. Qalqonsimon bez funksiyasining susayishi tashxisi qo‘yilgan bemorlar xotira bilan bog‘liq muammolar, ong xiralashishi, tanish vazifalarni hal qilishdagi qiyinchiliklardan shikoyat qiladi.

Buqoq –qalqonsimon bezning kattayishi bilan tavsiflangan kasalliklar guruhi. Hozirgi kunda buqoqning quyidagi turlari ma’lum:

- diffuz(qalqonsimon bezning bir tekisda kattalashishi);
- tugunli (qalqonsimon bez to‘qimalarida tugun hosil bo‘lishi);
- kistali (qalqonsimon bezda kistalar hosil bo‘lishi);
- diffuztoksik (Bazedova kasalligi);
- aralash (qalqonsimon bezning tugun hosil qilib umumiy kattalashishi)

Sabablari

Kasallik qalqonsimon bezning ishlamay qolishi va uning hajmining o‘zgarishi natijasida yuzaga keladi. Sabablari:

- irsiy omil;
- tanada yod yetishmasligi;
- adenoma, qalqonsimon bez saratoni;
- tireoid gormonlarining yetarli yoki ortiqcha ishlab chiqarilishi (gipertireoz);
- immunitetning pasayishi;
- ichki organlarning kasalliklari.

Belgilari

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 02, февраль

Buqoqqa xos bo'lgan alomatlar:

- qalqon simon bezning kattalashishi;
- kattaygan ko'zlar;
- holsizlik;
- ko'p terlash;
- tez vazn yo'qotish;
- qon bosimining ko'tarilishi;
- tomoq kasalligi;
- tomoq to'lganlik hissi;
- ko'krak sohasidagi og'riqlar;
- nafasolish, yutishqiyinligi.

Buqoq kichik (3 smgacha) bo'lgan hollarda belgilar sezilmasligi mumkin.

Diagnostika

Buqoqni qanday davolashni aniqlash uchun endokrinolog quyidagi tadqiqotlar va testlarni o'tkazadi:

- qon umumiy tahlili;
- siydik tahlili;
- immunogramma;
- qalqonsimon bezning ultratovush tekshiruvi;
- qalqonsimon bez biopsiyasi;
- qalqonsimon bezning sintigrafiyasi.

Davolash

Buqoqni davolash quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- tiroid gormonlarining shakllanishiga to'sqinlik qiluvchi dorilar;
- radioaktiv yodni o'z ichiga olgan preparatlar;
- buqoqqa qarshi dorilar;
- jarrohlik.

Parhez

Davolash davrida bemorlar tarkibida ko'p miqdorda yod mavjud bo'lgan ovqatlarni iste'mol qilishlari kerak:

- baliq;
- sabzavotlar (sabzi, pomidor, lavlagi);
- meva (ananas, uzum, olma);
- mol go'shti;

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 02, февраль

- sariyog', sut;
- tuxum.

Xavfli jihatlari

Agar qalqonsimon bezni davolash o'z vaqtida boshlanmasa, quyidagi asoratlarni rivojlanishi mumkin:

- qon aylanishining buzilishi;
- qizilo'ngach, traxeyaga bosim bo'lishi;
- qalqonsimon bezning o'tkir yallig'lanishi;
- buqoq sohasida yomonsifatli o'simtalar.

Xavf guruhi

Xavf guruhiga quyidagilar kiradi:

- irsiy moyilligi bo'lgan odamlar;
- autoimmun kasalliklarga chalingan odamlar;
- qalqonsimon bez hududida nurlanish ta'siriga uchragan odamlar.
- adenoma yoki qalqonsimon bez saratoni bo'lgan odamlar;

Oldini olish

Oldini olish uchun tavsiya etiladi:

- yodga boy ovqatlar iste'mol qilish;
- uzoq muddat quyoshda qolishdan, nurlanishdan saqlanish;
- qalqonsimon bez sohasida fizioterapiya o'tkazish (magnitolazeroterapiya).

Xulosa.

Qalqonsimon bez inson organizmida modda almashinuvi, o'sish va miya faoliyatiga ta'sir qiluvchi muhim gormonlar – tiroksin (T4) va triyodtironin (T3) ishlab chiqaradi. Ushbu gormonlarning sintezi uchun yod kerak. Dengiz bo'yida yashovchi odamlar yodga boy muhitda bo'lgani uchun ularning qalqonsimon bezi normal ishlaydi, bu esa miya faoliyatining yaxshilanishiga va IQ darajasining nisbatan yuqori bo'lishiga yordam beradi. Dengizdan uzoqda yashovchilar esa yod yetishmovchiligi tufayli qalqonsimon bez kasalliklariga moyil bo'lishadi, bu esa intellektual rivojlanishga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Mening fikrimcha shu sababli dengiz bo'yidagi insonlarni ayku darajasi yuqori bo'ladi sababi dengiz maxsulotlarini istemol qilishadi. Dengiz maxsulotlarini tarkibida yod bo'ladi. Dengizdan uzoq insonlar ko'broq dengiz maxsulotlarini yeyishni maslaxat beraman.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 02, февраль

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Vorobev P.A. Diagnostika i lechenie patologii gemostaza. - M.: Nyudiamed, 2011. - 410 s.
2. VOZ. Otchet «Globalnyy doklad po gepatitu». Jeneva. 27.07. 2017.
3. Gote С.В., Konstantinov В.А., Sirulnikova О.М. Transplantatsiya pecheni: Rukovodstvo dlya vrachev. - M.: ООО «Meditsinskoe informatsionnoe agentstvo», 2008. - 248 s.
4. Dolgov V.V., Svirin P.V. Laboratornaya diagnostika narusheniy gemostaza. - M.- Tver: Triada, 2005. - 227 s.
5. Mayer K.P. Gepatit i posledstviya gepatita. M.: GEOTAR Meditsina. - 2004. - 720 s.
6. Mextiev S.N. Grinevich V.B. , СНepur С.В., Gancho V.YU. Portalnaya gipertenziya u bolnyx xronicheskim gepatitom i sirrozom pecheni. - SPb.: Beresta, 2004. - 320 s.
7. Muxin N.A. Prakticheskaya gepatologiya. Posobie po materialam «shkoly gepatologa». - M., 2004. - S. 89 - 95.
8. Panteleev M.A., Vasilev S.A., Sianuridze E.I., Vorobev A.I., Ataulloxanov F.I. Prakticheskaya koagulologiya. - M.: Prakticheskaya meditsina, 2011. - S. 43-72.
9. Petrishev N.N. Disfunktsiya endoteliya. Priciny, mexanizmy, farmakologicheskaya korreksiya. - SPb.: SPbGMU, 2003. - 184 s.
10. Podimova S.D. Bolezni pecheni. Rukovodstvo dlya vrachev. - M.: Meditsina, 2005. - 768 s.